

ANAYASA MAHKEMESİ İFADE TUTANAĞI

11 Mayıs 1971

İfade Sahibi: Behice Boran Hatko

Siyasi Partiler Kanunu hükümlerine göre yapılmakta olan incelemenin konusu anlatıldı.

Soruldu: Siyasi Partiler Kanunu hükümlerine göre C. Başsavcılığınca yapılmakta olan incelemeye hukuki bakımdan ve usul yönünden herhangi bir itirazım yoktur dedi.

Soruldu: Türkiye İşçi Partisinin tüzüğünde Büyük Kongre karar organı niteliğindedir, Kongrenin önceden düzenlenen gündemi içinde belli konularda Merkez Yürütme Kurulu ve delegeler tarafından yapılan öneriler konularına göre delegeler arasından geçilen komisyonlara verilir ve bu komisyonlar önerilere bağlı kalmaksızın hazırlayacağı karar tasarılarını büyük kongreye sunar. Kongrenin tasarılar üzerinde değişiklik yapmak hakkı vardır. Yani komisyondan geldiği şekilde kabul etmek zorunda değildir, yapılacak görüşmelerden sonra tasarılar oylanır, değişiklik önerileri de göz önüne alınarak kabul edilirse kongre kararı olarak ilân edilir. Türkiye'nin doğusunda yaşayan Kürt halkı konusunda verilen önerilerde aynı işleme uyularak tasarı komisyonuna verilmiş ve komisyonun hazırladığı metin kongrece oylanarak kabul edilmiştir. Komisyona merkez yürütme kurulu tarafından da bu konuyu kapsayan bir öneri verilmiştir, bunun dışında delegeler tarafından komisyona verilmiş olan önerilerin kapsamı hakkında komisyon üyesi olmadığımından bir malumata sahip değilim.

Doğuda yaşayan Kürt halkı konusu [sadece] partimizin 4. Büyük Kongresinde ele alınmış değildir. 1964 yılında İzmir'de hazırlanan Büyük Kongrede programda doğu kalkınması başlığı altında bu konu ele alınmıştı. Üçüncü Büyük Kongrede yine aynı şekilde doğuda yaşayan bölge sakinleri ve alevi vatandaşlarla ilgili bazı konuşmalar olmuş ve üçüncü büyük kongre kararına da geçmiştir. Ne var ki 1970 yılında doğu bölgesini kapsayan komando hareketi şiddeti göz önüne alınarak Kürt halkı partimiz yönünden bir problem olarak ele alınmış ve 9 Temmuz 1970 tarihinde Cumhurbaşkanına Partimiz adına verilen bir muhtıra ile bu bölge halkına karşı girişilen hareketin Anayasanın 3 ve 12. maddelerine aykırı düştüğü belirtilmiştir.

Bu ana kadar doğu bölgesi halkı ve Kürt asıllı vatandaşlar olarak nitelenen bir kitlenin doğrudan doğruya Kürt halkı şeklinde düşünölmeye başlanması partimizce yapılan bir incelemenin sonucu olmuştur. Bu incelemede 1960 yılında doğu bölgesinde Kürtçe konuşanların sayısının 2,5 milyonun biraz üzerinde olduğu tespit edilmişken, 1970 yılında bu sayının daha da artmış olduğu düşüncesiyle bu kadar büyük bir topluluğa halk denilmesinde herhangi bir sakınca olmadığı kanısına varılmış ve bu şekilde düşünmekte haklı olduğumuz Devlet İstatistik Enstitüsü kayıtları

rındaki sayılarla da doğrulanmıştır. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığının yayınlarından İslâm Ansiklopedisi'nin Kürt maddesinde 20 sahifeyi aşan büyük bir yer ayrılmıştır. Burada Kürtlerin tarihi, etnik özellikleri, etraflıca belirtilmiş, yerleşmelerinden söz edilmiştir. Bütün bunlardan başka Atatürk ile Lozan konferansı sırasında İsmet İnönü'nün Türk ve Kürt diye iki topluluğu birbirinden ayrı sıfatlarla göstermiş olmaları ve Kürtler hakkında övücü nitelikte yaptığı konuşmalar da vardır. Bu durumda Anayasanın, tanımladığı ölçüler içinde vatandaşlık bağı ile bağlı bulunan ve yine Anayasanın tanımlarına göre Türk vatandaşı dışında da sayılmadıklarına göre bu konunun sosyalizm ve Anayasa açısından olduğu kadar sosyolojik ve objektif gerçekler açısından da bir sorun olarak ele alınmış olmasında partimiz yönünden bir sakınca yoktur. Türkiye'de büyük bir sosyolojik bütünleşme gelişirken ve bütünleşmeye giderken çeşitli nedenlerle bu topluluğu ayırım gözetim işlemlere maruz bırakılmasını ve üzerlerinde baskı ve şiddet uygulanmasının aleyhinde olduğumuzu Cumhurbaşkanına bildirmiş ve bunun bütünleşmeye mani olabileceğini ifade etmiştik.

Bu konunun 4. Büyük Kongreden önce Kongreye sunulan karar tasarısında ve kongrede kabul edilen şekliyle genel anlamda Milliyetler prensibiyle bir alakası olmadığı gibi azınlık statüsüyle de herhangi bir ilgisi yoktur. Herhangi bir delegenin kongrede yapmış olduğu konuşmada Uluslaşma Stratejisinden bahsetmiş olması kongre kararına iktiran etmedikçe kendisini ilgilendirir. Benim de Kongrede veya hut başka yerde (Ama milliyet deyince Türkiye'de bir Kürt milleti vardır) şeklinde yapılmış hiçbir konuşmam yoktur. Esasen düşüncelerim de bu yönde olmadığı için bu biçimde konuşmam söz konusu edilemez. Bu bakımdan kongredeki konuşmalarımın yazılı metinlerinin, daha doğrusu size verilen metinlerinin sıhhat derecesinden şüphe etmekte haklıyım dedi. Herhangi bir delegenin yukarıdaki şekilde konuştuğunu da sanmıyorum ve muttali değilim.

Kararda geçen asimilasyon deyimıyla baskı ve terör deyimlerini birlikte mütalaa etmek lâzımdır gerçekten, Türkiye'nin toplumsal gelişme içerisindeki bütünleşme- de oluşan tabii bir asimilasyona karşı çıkmamız söz konusu değildir. Nitekim bugün büyük merkezlerde Kürt asıllı vatandaşlarımız Türkçe konuşmaktadırlar. Ama bunun yanında Türkçeyi öğrenemediği için Kürtçe konuşmak zorunda kalanlara karşı uygulanan ve Türkçe konuşmaya zorlama şekliyle biçimlenen harekete ve bu şekilde zorla asimilasyona karşı olduğumuz kararda ifade edilmek istenmiştir. Doğudaki komando hareketi Türkçeyi bilmeyen kişileri Kürtçe konuştukları için baskı altında tutmak gibi hareketleri baskı ve terör olarak nitelemekteyiz. Demokratik hak ve özgürlüklerin tanınmamasının, daha doğru[su] fiilen tanın[ma]masının karşısı Faşizmdir. Buna bir misal olarak Fikret Otyam'ın doğudaki eşkıya takibi konusunda hazırladığı röportajda eşkıyanın gizlendiği yerin bulunabilmesi için yapılan kanun dışı eziyetlerden de söz etmek mümkündür ki bu meseleyi Büyük Millet Meclisine de parti olarak getirmiştik.

Kararda (Kürt halkının mücadelesi) deyimıyla Kürt halkının Anayasal vatandaşlık hakları ve anayasal diğer demokratik haklarını elde etmek için yaptığı mücadele kastedilmiştir ki bu mücadelenin bir örneği 1967 yılında yapılan Doğu mitingleridir. Parti olarak bu tarz mücadeleyi desteklemek kararında olduğumuz ifade edilmek-

tedir. Bu mücadeleleri anayasada ifade edildiği şekilde toplantı, gösteri yürüyüşü ve mitinglerle yapmak demokratik haklar arasında kabul edilmelidir. Bu mücadeleyi bütün demokratik güçlerin yapması gerektiği kanaatindeyim. Anayasal düzen bu haklara sahip çıkmakla gerçekleşir.

Anayasal vatandaşlık hakları Anayasada siyasal haklar başlığının altında özel ve hukuki deyim olarak yer almaktadır. Fakat diğer bir bölümde ilk üçüncü bölümde tüm insan haklarından, sosyal ve ekonomik haklardan söz edilmektedir. Kararımızda Kürt halkının anayasal vatandaşlık haklarını kullanmak hakkından gayri diğer tüm demokratik özlem ve istekler deyimine yer verilirken Anayasanın yukarıda sözünü ettiğim bölümlerine paralellik düşüncesi hâkim olmuştur. Bu ifadenin bir başka şekilde anlatılması da mümkündür. Bir tarafta objektif haklar, diğer yanda da bu objektif hakların gerçekleşmesine duyulan özlemin sübjektif yansımaları söz konusudur. Bunu bir misalle anlatacak olursak bir vatandaşın anayasa ile sahip olduğu objektif bir hakkının gerçekleşmemesinden duyduğu üzüntü ve özlem bu objektif hakkın sübjektif yansımaları şeklinde mütalaa edilmelidir.

Emek dergisinin 1970 yılı Aralık ayına ait yedinci sayısında kendi imzasıyla (Partimiz önündeki görevleri başaracak güçtedir) başlığı altında yayınlanan ve dördüncü büyük kongrede yaptığı konuşmada yine milliyet sorunundan söz ettiği açıklanarak soruldu: Genel olarak bir milliyet sorunu mevcuttur ancak burada kastettiğim milliyetler prensibinin kalıplaşmış tarifi içindeki milliyet konusu değil, bu topluluğun yazımın ve konuşmamın sonundan da anlaşılacağı gibi bir halk olduğu sonucudur. Cumhurbaşkanına verilen muhtıradan da belirttiğimiz şekilde kardeşçe bir arada yaşamak suretiyle bütünleşmeyi öngören bir politikanın sahibiyiz. 4. Büyük kongrenin inceleme konusu yapılan doğudaki Kürt halkı ile ilgili kararında herhangi bir bölücülük güdülmemiştir. Baskı, şiddet ve ayırım güden muamelelerin bölücü olduğu kanısındayız. Bu politikamız B.M.M.'de de defalarca ifade edilmiştir.

Bu konuda sorulacak şimdilik başka bir husus kalmadığı ve ifade sahibinin de şimdilik bir diyeceği bulunmadığı görülerek iki nüsha olarak düzenlenen ifade tutanağı okundu ve birlikte imza edildi. 11.5.1971

Bülent Akmanlar
C. Başsavcısı Yrd.
(imza)

Kemal İzgüt
Başkâtip Yrd.
(imza)

Behice Boran
İfade Sahibi
(imza)

(Fotokopinin Aynıdır)

TÜSTAV Arşivi